

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2021. gada 5. februārī
(OR. en)

14178/1/20
REV 1 (fr,it,es,pt,fi,sv,cs,lv,lt,hu,pl,sk,sl,bg,
hr)

CORDROGUE 80
SAN 483
COSI 255
RELEX 1026
UD 399

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsēkretariāts
Datums:	2020. gada 18. decembris
Saņēmējs:	delegācijas
lepr. dok. Nr.:	13932/20
Temats:	ES stratēģija narkotiku jomā 2021.–2025. gadam

Pielikumā ir pievienoti secinājumi "*ES stratēģija narkotiku jomā 2021.–2025. gadam*", kurus Padome, izmantojot rakstisko procedūru, apstiprināja 2020. gada 18. decembrī.

ES stratēģija narkotiku jomā 2021.–2025. gadam

IEVADS – mērķis, pamats un pieeja

1. ES stratēģija narkotiku jomā 2021.–2025. gadam (turpmāk – "stratēģija") nosaka visaptverošu politikas satvaru un prioritātes Eiropas Savienības politikai narkotiku jomā 2021.–2025. gadam. Šīs stratēģijas satvars, mērķis un uzdevumi kalpos par pamatu ES Rīcības plānam narkotiku jomā 2021.–2025. gadam.
2. Stratēģijas mērķis ir aizsargāt un uzlabot sabiedrības un katra indivīda labklājību, aizsargāt un veicināt sabiedrības veselību, nodrošināt plašas sabiedrības augsta līmeņa drošību un labjutību un palielināt veselībrātību. Stratēģija īsteno uz pierādījumiem balstītu, integrētu, līdzsvarotu un daudzdisciplīnu pieeju narkotiku parādībai valstu, ES un starptautiskā līmenī. Tajā ir iestrādāta arī dzimumu līdztiesības un vienlīdzības veselības aprūpē perspektīva.
3. Līdz 2025. gadam prioritātēm un rīcībai nelikumīgu narkotiku jomā, ko koordinē ar šo stratēģiju, jau būtu jāpanāk vispārēja ietekme uz ES narkotiku situācijas svarīgākajiem aspektiem. Saskaņotai, efektīvai un iedarbīgai pasākumu īstenošanai būtu gan jānodrošina augsta cilvēku veselības aizsardzības pakāpe, sociālā stabilitāte un drošība, gan jāveicina izpratnes vairošana. Būtu maksimāli jāsamazina jebkādas iespējamās neparedzētas negatīvas sekas, kas saistītas ar rīcības īstenošanu, un būtu jāveicina cilvēktiesības un ilgtspējīga attīstība.

4. Stratēģija ir balstīta, pirmkārt un galvenokārt, uz ES tiesību pamatprincipiem, un tajā visos aspektos ir ievērotas pamatvērtības, uz kurām balstīta ES: cilvēka cieņas, brīvības, demokrātijas, vienlīdzības, solidaritātes, tiesiskuma un cilvēktiesību ievērošana. Stratēģija balstās arī uz starptautiskajām tiesībām, attiecīgajām Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) konvencijām ¹, kas nodrošina starptautisku tiesisko regulējumu, lai vērstos pret nelikumīgu narkotiku parādību, kā arī uz Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju. Stratēģija ņem vērā politikas norises daudzpusējā līmenī un sekmē to īstenošanas paātrināšanu. Pirmkārt un galvenokārt, ES stingri atbalsta ANO Ģenerālās asamblejas 2016. gada īpašās sesijas (*UNGASS*) par narkotiku problēmu pasaulē noslēguma dokumentu "Mūsu kopīgā apņemšanās efektīvi risināt un apkarot ar narkotiku problēmu pasaulē", kas šajā ziņā ir visaptverošākais politikas dokuments. Tā arī atbalsta 2019. gada Ministru deklarāciju par mūsu rīcības stiprināšanu valstu, reģionālajā un starptautiskajā līmenī, lai paātrinātu mūsu kopīgās apņemšanās risināt un apkarot narkotiku problēmu pasaulē īstenošanu, attiecīgos Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam mērķus, ANO sistēmas kopīgo nostāju, ar ko atbalsta starptautiskās narkotiku kontroles politikas īstenošanu ar efektīvu aģentūru sadarbību, un Starptautiskās pamatnostādnes par cilvēktiesībām un politiku narkotiku jomā. Stratēģija ir izstrādāta, balstoties uz Lisabonas līgumā izklāstītajiem principiem un ņemot vērā ES un atsevišķu dalībvalstu attiecīgo kompetenci. Pienācīga uzmanība ir veltīta subsidiaritātei un proporcionalitātei, jo ar šo stratēģiju ir mēģināts piešķirt papildu vērtību valstu stratēģijām, vienlaikus ievērojot valstu vajadzības un tiesību aktus. Stratēģija būtu jāīsteno saskaņā ar šiem principiem un kompetencēm. Turklāt stratēģijā pilnībā tiek ievērota Eiropas Cilvēktiesību konvencija un ES Pamattiesību harta, un tās pamatā ir cilvēktiesības uz veselību, kurām būtu jāattiecas uz ikvienu neatkarīgi no, piemēram, vecuma vai dzimuma. Visām sievietēm, vīriešiem un bērniem, tostarp cilvēkiem ar narkotiku lietošanas izraisītiem traucējumiem, ir tiesības uz visaugstāko sasniedzamo fiziskās un garīgās veselības līmeni, tostarp brīvību no vardarbības.

¹ 1961. gada Vienotā Konvencija par narkotiskajām vielām, kurā grozījumi izdarīti ar 1972. gada protokolu, 1971. gada Konvencija par psihotropām vielām un ANO 1988. gada Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti.

5. Politikai narkotiku jomā ir transversāls raksturs. Tā ir arī valsts mēroga un starptautisks jautājums, kas jārisina globālā kontekstā dažādām ieinteresētajām personām. Stratēģija nodrošina kopīgu un uz pierādījumiem balstītu satvaru, lai konsekventi vērstos pret narkotiku parādību gan ES, gan ārpus tās. Tā atbalsta un papildina valstu politiku, sniedz satvaru koordinētai un kopīgai rīcībai un veido pamatu un politikas satvaru ES ārējai sadarbībai šajā jomā. Tādējādi tā nodrošina, ka šajā jomā ieguldītie resursi tiek izmantoti efektīvi un lietderīgi.
6. Stratēģija balstās uz vērtīgo devumu, ko sniedzis Komisijas paziņojums "ES Narkomānijas apkarošanas programma un rīcības plāns 2021.–2025.gadam"², uz atziņām, kas gūtas, īstenojot iepriekšējās ES stratēģijas un rīcības plānus narkotiku jomā, tostarp uz to ārējā novērtējumā³ izdarītajiem secinājumiem, un tās pamatā ir ES panākumi šajā jomā. Tajā tiek ņemta vērā arī ES Drošības savienības stratēģija 2020.–2025. gadam, Veselības un pārtikas nekaitīguma stratēģiskais plāns 2016.–2020. gadam un citas attiecīgas politikas norises un rīcība ES un starptautiskā līmenī narkotiku jomā. Turklāt stratēģijā tiek ņemts vērā narkotiku jomas esošās situācijas novērtējums, ko jo īpaši sniedzis Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (EMCDDA) un Eiropols. Visbeidzot, tajā tiek ņemta vērā pilsoniskās sabiedrības sniegtā informācija.
7. Stratēģija pievēršas esošām un jaunām problēmām un ietver uz pierādījumiem balstītas pieejas, kas attīstās. Turklāt, ņemot vērā narkotiku parādības dinamisko un sarežģīto raksturu, kas atkal kļuva skaidri redzams Covid-19 pandēmijas laikā, stratēģijā tiek izmantota uz nākotni vērsta pieeja, kuras mērķis ir prognozēt pārmaiņas. Stratēģiskā prognozēšana ir integrēta ar mērķi palielināt ES sagatavotību un nodrošināt efektīvu reakciju uz turpmākiem izaicinājumiem.

² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES Narkomānijas apkarošanas programma un rīcības plāns 2021.–2025.gadam".

³ Komisijas dienestu darba dokuments: *Evaluation of the EU Drugs Strategy 2013-2020 and EU Action Plan on Drugs 2017-2020* (ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas 2013.–2020. gadam un ES Narkomānijas apkarošanas rīcības plāna 2017.–2020. gadam izvērtējums), 2020. gada jūlijs, SWD(2020) 150.

8. Stratēģijas struktūra ir veidota, balstoties uz trim politikas jomām, kas visas palīdzēs sasniegt tās mērķi: (I) narkotiku piedāvājuma samazināšana: drošības uzlabošana, (II) narkotiku pieprasījuma samazināšana: profilakses, ārstniecības un aprūpes pakalpojumi un (III) ar narkotikām saistītā kaitējuma novēršana; un trīs transversālas tēmas politikas jomu atbalstam: (IV) starptautiskā sadarbība un (V) pētniecība, inovācija un prognozēšana; un (VI) koordinācija, pārvaldība un īstenošana. Kopumā stratēģija ietver 11 stratēģiskās prioritātes.

I. NARKOTIKU PIEDĀVĀJUMA SAMAZINĀŠANA: DROŠĪBAS UZLABOŠANA

Narkotiku piedāvājuma samazināšana ietver ar narkotikām saistītas noziedzības, jo īpaši organizētās noziedzības, novēršanu, atturēšanu no tās un izjaukšanu, īstenojot tiesu iestāžu un tiesībaizsardzības iestāžu sadarbību, izlūkdatu vākšanu, aizliegumus, noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, izmeklēšanu un robežu pārvaldību.

Narkotiku piedāvājuma samazināšanas jomā stratēģijas mērķis ir, izmantojot uz pierādījumiem balstītu pieeju, reaģēt uz Eiropas narkotiku tirgu problemātisko attīstību, kurai ir raksturīga dažādu veidu narkotiku liela pieejamība, aizvien lielāki izņemtie daudzumi, arvien lielāka vardarbības pielietošana un milzīga peļņa. Tādēļ stratēģijas mērķis ir sekmēt nelikumīgu narkotiku tradicionālo un tiešsaistes tirgu darbības izjaukšanu, organizētās noziedzības grupu likvidēšanu, kuras iesaistītas narkotiku ražošanā un nelikumīgā tirdzniecībā, krimināltiesību sistēmas efektīvu izmantošanu, efektīvu uz izlūkošanas datiem balstītu tiesībaizsardzību, ar nelikumīgu narkotiku tirgiem saistītas vardarbības līmeņa samazināšanu un lielāku apmaiņu ar izlūkdatiem, kas nodrošinās, ka visām atbildīgajām ieinteresētajām personām ir kopīga pieeja.

***1. stratēģiskā prioritāte:** izjaukt un likvidēt augsta riska organizētās noziedzības grupas, kas saistītas ar narkotikām un kas darbojas, ir radušās ES dalībvalstīs vai ir orientētas uz ES dalībvalstīm; pievērsties saiknēm ar citiem draudiem drošībai un uzlabot noziedzības novēršanu*

Prioritārās rīcības jomas

- 1.1. Vērsties pret augsta riska organizētās noziedzības grupām, kas darbojas ES un pārrobežu narkotiku tirgos; prioritātes noteikt sinerģijā ar ES politikas ciklu organizētas un smagas starptautiskas noziedzības jomā (EMPACT)⁴; izjaukt noziedzīgus peļņas gūšanas modeļus, jo īpaši dažādu organizētās noziedzības grupu sadarbību veicinošos modeļus; un pievērsties saiknēm ar citiem draudiem drošībai.
- 1.2. Izsekot, identificēt, iesaldēt un konfiscēt nelikumīgu narkotiku tirgos iesaistīto organizētās noziedzības grupu iegūtos līdzekļus un rīkus.
- 1.3. Novērst ar narkotikām saistītus noziedzīgus nodarījumus, īpaši koncentrējoties uz nepieciešamību novērst vardarbību, ierobežot korupciju un vērsties pret neaizsargātu grupu ekspluatāciju, pievērsties pamatā esošajiem faktoriem, kas izraisījuši, ka tās iesaistās nelikumīgu narkotiku tirgos.

⁴ <https://www.europol.europa.eu/empact>.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

- 1.1. Būtu jāizjauc augsta riska organizētās noziedzības grupas, kas saistītas ar narkotikām. ES līmenī prioritāram mērķim, pret ko vērsties, vajadzētu būt gan lielapjoma darbībām, kurās iesaistīts liels narkotiku daudzums vai liela peļņa, gan mazāka apjoma, bet īpaši kaitīgām darbībām attiecīgo narkotiku rakstura, piemēram, jaunu psihoaktīvu vielu, sintētisko opioīdu, heroīna, kokaīna un metamfetamīna, dēļ. Lai nodrošinātu efektivitāti un uz pierādījumiem balstītu pieeju, šīs prioritātes būtu jānosaka sinerģijā ar ES politikas ciklu organizētas un smagas starptautiskas noziedzības jomā (*EMPACT*), kurā apdraudējumi tiek identificēti, atzīti par prioritāriem un risināti saskaņā ar preču tipa pieeju. Turklāt prioritārā kārtā būtu jāvēršas pret tādiem identificētiem mērķiem gan augstākajā, gan vidējā līmenī, kuriem ir nozīme organizētās noziedzības grupu darbības nepārtrauktības nodrošināšanā, lai izjauktu to vadības struktūru. Būtu jāvēršas pret visiem ķēdē iesaistītajiem aktoriem, kuri ir pietiekami pieredzējuši, lai nodrošinātu noziedzīgo darbību turpināšanos. Jāpievēršas ar narkotikām saistītās noziedzības saiknei ar citiem smagas noziedzības veidiem.
- 1.2. Būtu jākoncentrējas uz tādu lielu noziedzīgi iegūtu aktīvu izsekošanu, identificēšanu, iesaldēšanu un konfiscēšanu, kas gūti no narkotiku nelikumīgas tirdzniecības un ar to saistītiem noziedzīgiem nodarījumiem, lai likvidētu organizētās noziedzības grupu spēju pastrādāt turpmākus noziegumus un iefiltrēties likumīgajā ekonomikā. Lai efektīvi cīnītos pret narkotiku nelikumīgu tirdzniecību, mums ir jānodrošina, ka nelikumīgi iegūtie līdzekļi nenonāk atpakaļ nelikumīgu narkotiku piegādes ķēdēs un nerada iespējas noziedzīgai rīcībai, piemēram, korupcijai un vardarbībai, vai citiem smagas un organizētās noziedzības veidiem, piemēram, cilvēku tirdzniecībai vai pat terorismam. Turklāt būtu jāapsver arī pasākumi, lai ierobežotu to, ka noziedzīgiem mērķiem tiek izmantoti rīki, kas atvieglo nelikumīgu narkotiku tirdzniecību, piemēram, narkotiku laboratoriju aprīkojums, kas tiek izmantots nelikumīgu narkotiku ražošanai, šaujammieroči, viltoti dokumenti un šifrēšanas tehnoloģija. Visbeidzot, izņemtos un konfiscētos rīkus un ar narkotikām saistītajos nodarījumos iegūtos līdzekļus varētu izmantot tam, lai atbalstītu narkotiku piedāvājuma un pieprasījuma samazināšanas pasākumus, ciktāl to ļauj valsts tiesību akti.

1.3. Ir svarīgi atzīt ar narkotikām saistītās noziedzības ietekmi, jo īpaši uz kopienām, un apkarot šo noziedzīgo nodarījumu radītos draudus, piemēram, vardarbību un iebiedēšanu, korupciju un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un ar tām saistītās negatīvās sekas, kas skar likumīgo ekonomiku. Ir jāapkaro arī neaizsargātu grupu, tostarp bērnu un jauniešu, un narkotiku problēmu skarto cilvēku, ekspluatācija, ko veic organizētās noziedzības grupas, un tam ir jāizmanto daudzdisciplīnu pieeja pamatā esošajiem faktoriem, kas izraisījuši, ka tās iesaistās nelikumīgu narkotiku tirgos. Šo apdraudējumu apkarošana un novēršana un ilgtspējīgas attīstības veicināšana ir būtisks izaicinājums, kam nepieciešama saskaņota rīcība ES līmenī vairākās nozarēs.

2. stratēģiskā prioritāte: palielināt lielapjoma narkotiku un narkotisko vielu prekursoru nelikumīgas tirdzniecības atklāšanu ES ieceļošanas un izceļošanas punktos

Prioritārās rīcības jomas

- 2.1. Apkarot tādu narkotiku un narkotisko vielu prekursoru kontrabandu uz ES un no tās, kurā izmanto izveidotus likumīgus tirdzniecības kanālus.
- 2.2. Palielināt to robežšķērsošanu uzraudzību, kuras neietilpst izveidotajos tirdzniecības kanālos, lai efektīvāk novērstu ES ārējo robežu nelikumīgu vai nedeklarētu šķērsošanu.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

2.1. Pret narkotiku nelikumīgu tirdzniecību vērsta rīcībā īpaša prioritāte būtu jāpiešķir lielām ostām, lidostām un sauszemes ieeļošanas un izeeļošanas punktiem Eiropas Savienībā, par kuriem ir zināms, ka tos izmanto kā lielapjoma narkotiku nelikumīgas tirdzniecības mezglus. Pasākumiem būtu jāietver konteineru un kravu kustības uzlabota muitas riska analīze, profilēšana, izlūkdatu apmaiņa un efektīva sadarbība starp kompetentajām ES aģentūrām to attiecīgo pilnvaru robežās un dalībvalstu tiesībaizsardzības, muitas un robežkontroles iestādēm, kā arī attiecīgajām partnervalstu aģentūrām. Ir atzīts, ka cīņā pret narkotiku kontrabandu svarīgi ir īstenot labāku informācijas apmaiņu un ciešāku sadarbību starp muitas un policijas iestādēm. Būtu arī jāpievērš uzmanība pretkorupcijas pasākumu turpmākai attīstīšanai un paplašināšanai attiecībā uz šiem mezgliem, kā arī jebkādas tādas kanālu pārvietošanas atklāšanai, kuru izraisījuši efektīvi iejaukšanās pasākumi.

2.2. Ir svarīgi uzraudzīt jūras, sauszemes un gaisa robežas, lai novērstu nelikumīgus robežšķērsosanas gadījumus, kas saistīti ar narkotiku tirdzniecību. Šajā ziņā būtu jāpastiprina ar situācijas apzināšanos saistītas darbības attiecībā uz visām ES ārējām robežām, tostarp *Frontex* ietvaros, sadarbībā ar dalībvalstīm. Par prioritārām būtu jānosaka gaisa un jūras robežas, ņemot vērā tām piemītošo neaizsargātību un to ierobežotās uzraudzības iespējas un vispārējas nozīmes aviācijas telpas stratēģisko nozīmi ⁵, un arī Atlantijas okeāna un Vidusjūras zona. Covid-19 pandēmijas laikā jūras pārvadājumi turpinājās salīdzinoši netraucēti, tādēļ organizētās noziedzības grupām, kas iesaistītas narkotiku lielapjoma transportēšanā uz Eiropu, joprojām bija pieejamas nelikumīgas tirdzniecības iespējas. ⁶ Būtu jāstiprina un jāpaplašina tādas darbības, kā tās, kuras veic Narkotiku jūras ceļu izpētes un operatīvais centrs (*MAOC (N)*), piemēram, tādu interesējošu kuģu un gaisa kuģu uzraudzība, kuros tiek pārvadātas nelikumīgas narkotikas atklātā jūrā un gaisa telpā ap ES jūras robežu un gaisa telpu, par kuras ļaunprātīgu izmantošanu ir zināms, lai tos pārtvertu, pirms tie ir sasnieguši pirmo ES ieeļošanas punktu vai tā sasniegšanas brīdī. ES drošībai risku rada arī vispārējas nozīmes aviācijas telpa, ko arvien biežāk izmanto narkotiku tirgotāji un kas joprojām netiek pietiekami uzraudzīta.

⁵ Aviācija ietver regulārus gaisa pārvadājumus, tostarp pasažieru un kravas pārvadājumus regulāros maršrutos, un vispārējas nozīmes aviāciju, kas ietver pārējos komerciālos un privātos civilos lidojumus.

⁶ *EMCDDA un Eiropols, EU Drug Markets – Impact of COVID-19* (ES narkotiku tirgi — Covid-19 ietekme), 2020. gada maijs.

3. stratēģiskā prioritāte: cīnīties pret loģistikas un digitālo kanālu izmantošanu vidēja un neliela apjoma nelikumīgu narkotiku izplatīšanai, un, cieši sadarbojoties ar privāto sektoru, palielināt to neatļauto vielu izņemšanas apjomus, kuras slepeni ievestas, izmantojot šos kanālus

Prioritārās rīcības jomas
<p>3.1. Cīnīties pret digitālo iespēju izmantošanu nelikumīgu narkotiku tirgos.</p> <p>3.2. Vērsties pret narkotiku nelikumīgu tirdzniecību, kurā izmanto pasta pakalpojumus un kurjerpakalpojumus.</p> <p>3.3. Pastiprināt ES mēroga dzelzceļa un upju kanālu un vispārējas nozīmes aviācijas telpas uzraudzības un izmeklēšanas metodes.</p>

Ir noteiktas šādas prioritātes:

3.1. Galvenā uzmanība būtu jāpievērš cīņai pret nelikumīgu narkotiku, tostarp jaunu psihoaktīvu vielu, lielāku tirdzniecību ar sociālo mediju platformu, lietotņu un interneta/tumšā tīkla tirdzniecības vietu starpniecību, un tiešsaistes maksājumu (tostarp kriptovalūtu) un šifrētu digitālo sakaru izmantošanu. Šajā sakarā būtu jāpastiprina privātā sektora iesaiste.

3.2. Būtu jāvēršas pret narkotiku nelikumīgu tirdzniecību, kurā izmanto pasta pakalpojumus un kurjerpakalpojumus, pievēršot uzmanību arī Covid-19 pandēmijas ietekmei. Šajā sakarā, cieši sadarbojoties ar pasta pakalpojumu un kurjerpakalpojumu sniedzējiem, ir stingrāk jāuzrauga neatļautas vielas saturoši sūtījumi. Var izvērtēt jauno tehnoloģiju un mākslīgā intelekta lomu kontroles un procedūru, tostarp pasta sūtījumu ⁷ riska novērtēšanas, uzlabošanā, paredzot iespēju pilnībā ieviest iepriekšējus elektroniskus datus par visiem sūtījumiem no izcelsmes valstīm (starptautiski un ES iekšienē).

⁷ "Pasta sūtījums" ir adresēts sūtījums galīgajā formā, kādā pasta pakalpojumu sniedzējiem tas jānogādā. Šādi sūtījumi papildus korespondencei ietver arī, piemēram, grāmatas, katalogus, avīzes, periodiskos izdevumus un pasta pakas, kurās ir preces ar komerciālu vērtību vai bez tās.

3.3. Kā iespējami narkotiku nelikumīgas tirdzniecības kanāli var tikt izmantoti pārrobežu dzelzceļa transporta savienojumi un upju kanāli, kā arī vispārējas nozīmes aviācijas telpa, un pašlaik tiesībsardzības iestāžu veiktā uzraudzība šajā ziņā ir nepietiekama. Ir nepieciešama lielāka informētība, lai pastiprinātu mazāku jūras un upju ostu, nelielu vai vietējo lidlauku un dzelzceļa staciju uzraudzību un mērķtiecīgu, uz risku balstītu izmeklēšanu.

4. stratēģiskā prioritāte: likvidēt nelikumīgu narkotiku ražošanu un apkarot nelikumīgu audzēšanu; novērst narkotisko vielu prekursoru novirzīšanu un tirdzniecību nelikumīgu narkotiku ražošanas mērķiem; un risināt kaitējuma videi problēmu

Prioritārās rīcības jomas
4.1. Cīnīties pret sintētisko narkotiku nelikumīgu ražošanu un narkotiku nelikumīgu audzēšanu.
4.2. Cīnīties pret narkotisko vielu prekursoru novirzīšanu un nelikumīgu tirdzniecību un alternatīvu ķīmikāliju izstrādi ⁸
4.3. Vērsties pret noziegumiem pret vidi, kas saistīti ar narkotiku nelikumīgu ražošanu un tirdzniecību.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

- 4.1. Tiesībsardzības iestādēm ir jāpieliek papildu pūles, lai atklātu un likvidētu nelikumīgas sintētisko narkotiku laboratorijas un lai apturētu Eiropas Savienībā ražotu nelikumīgu narkotiku eksportu. Tiesībsardzības iestādēm un citām kompetentajām struktūrām būtu arī jāpastiprina pasākumi, lai cīnītos pret narkotiku nelikumīgu audzēšanu.
- 4.2. Eiropas un starptautiskā līmenī ir jārisina ar narkotisko vielu prekursoru novirzīšanu un nelikumīgu tirdzniecību un alternatīvu ķīmikāliju izstrādi saistītie jautājumi.

⁸ Termins "alternatīvas ķīmikālijas" aptver plašu vielu klāstu, kas gan oficiālos, gan neoficiālos ziņojumos tiek dažādi dēvētas par "jaunradītu prekursoru" (*designer precursor*), "maskētu prekursoru", "pirmsprekursoru" vai "maskētu narkotiku" – *EMCDDA, Drug Precursor Development in the European Union* (Narkotiku prekursoru attīstība Eiropas Savienībā), 2019., 2. lpp.

4.3. Jāvēršas pret noziegumiem pret vidi, kas saistīti ar narkotiku nelikumīgu ražošanu un tirdzniecību. Attiecībā uz kaitējumu videi ir svarīgi pievērsties ietekmei uz vidi, kaitējumam veselībai un izmaksām, kas saistītas ar nelikumīgu sintētisko narkotiku ražošanas procesā radītajiem ķīmiskiem atkritumiem, kā atzīts arī *EMPACT*. Šajā sakarā būtu jāapsver arī aspekti saistībā ar rīcību ar izņemtajām nelikumīgām narkotikām, prekursoriem un citām ķīmikālijām un aprīkojumu, kas tiek izmantots nelikumīgu narkotiku ražošanā, un to iznīcināšanu, kā arī tā rezultātā radušos atkritumu ekoloģisku apglabāšanu.

II. NARKOTIKU PIEPRASĪJUMA SAMAZINĀŠANA: PROFILAKSES, ĀRSTNIECĪBAS UN APRŪPES PAKALPOJUMI

Narkotiku pieprasījuma samazināšana sastāv no virknes vienlīdz svarīgu un savstarpēji pastiprinošu pasākumu, tostarp profilakses (vides, vispārēju, selektīvu un ierosinātu), agrīnas atklāšanas un iejaukšanās, konsultēšanas, ārstniecības, rehabilitācijas, sociālās reintegrācijas un atveseļošanās.

Narkotiku pieprasījuma samazināšanas jomā stratēģijas mērķis ir veicināt bērnu un jauniešu veselīgu un drošu attīstību un nelikumīgu narkotiku lietošanas samazinājumu. Tās mērķis ir arī panākt, ka palielinās lietošanas sākuma vecums, novērst un samazināt problemātisku narkotiku lietošanu, ārstēt atkarību no narkotikām, nodrošināt atveseļošanos un sociālo reintegrāciju, izmantojot integrētu, daudzdisciplīnu un uz pierādījumiem balstītu pieeju un veicinot un nostiprinot saskaņotību starp veselības aizsardzības, sociālās un tiesiskuma politikas jomām.

5. stratēģiskā prioritāte: novērst narkotiku lietošanu un palielināt informētību par narkotiku nelabvēlīgo ietekmi

Prioritārās rīcības jomas

- 5.1. Nodrošināt, īstenot un, ja vajadzīgs, palielināt uz pierādījumiem balstītu vides un vispārīgo profilakses iejaukšanās pasākumu un stratēģiju pieejamību mērķgrupām un vidēm, lai palielinātu noturīgumu un stiprinātu dzīvesprasmes un veselīga dzīvesveida izvēles.
- 5.2. Nodrošināt, īstenot un, ja vajadzīgs, palielināt uz pierādījumiem balstītu, mērķtiecīgu profilakses iejaukšanās pasākumu pieejamību jauniešiem un citām neaizsargātām grupām.
- 5.3. Nodrošināt, īstenot un, ja vajadzīgs, palielināt uz pierādījumiem balstītu agrīnās iejaukšanās pasākumu pieejamību.
- 5.4. Izplatīt lēmumu pieņēmējiem un praktiķiem jaunākās zinātniskās atziņas par profilaksi un nodrošināt tiem apmācību.
- 5.5. Vērsties pret transportlīdzekļa vadīšanu narkotiku ietekmē.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

- 5.1. Uz pierādījumiem balstītu vides un vispārīgo profilakses iejaukšanās pasākumu un stratēģiju, tostarp tādu, kas veido noturību, palielina veselībpratību un veicina dzīvesprasmes un iespējas izvēlēties veselīgu dzīvesveidu, plaša īstenošana ir svarīga, lai panāktu visu indivīdu veselību, labklājību un labjutību. Papildus tam, ja vajadzīgs, būtu jāturpina īstenot uz pierādījumiem balstītas programmas, kas vērstas uz ģimenēm.

5.2. To cilvēku atbalstam, kuri saskaras ar īpašiem un vairākiem nelabvēlīgiem apstākļiem un kuri var būt vairāk neaizsargāti pret riskiem, kas saistīti ar narkotiku lietošanu, tostarp jaunu psihoaktīvu vielu lietošanu, un pret riskantu narkotiku lietošanas paradumu izveidošanos, vajadzētu būt pieejamiem uz pierādījumiem balstītiem pasākumiem, un tos vajadzētu īstenot. Efektīvai profilaksei vajadzētu būt atbilstīgai vietējam sociālajam kontekstam un iedzīvotāju mērķgrupas vajadzībām, tai būtu jābalstās uz zinātniskiem pierādījumiem un vajadzētu būt drošai un efektīvai. Lai sasniegtu jauniešus, būtu pilnībā jāizmanto jauni un inovatīvi digitālās komunikācijas kanāli. Īstenotajiem pasākumiem vajadzētu būt uz pierādījumiem balstītiem, un ar tiem būtu jāatbalsta pozitīvas attiecības ar vienaudžiem un pieaugušajiem. Svarīga profilaktisko darbību mērķgrupa būs jaunieši dažādos kontekstos, tostarp skolās, ģimenēs, naktsdzīvē, darbavietā, kopienā, internetā un sociālajos medijos. Tomēr īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī tām grupām, kas Eiropas, valstu un vietējos pētījumos ir identificētas kā īpaši neaizsargātas pret narkotiku lietošanu.

5.3. Nodrošināt un vajadzības gadījumā palielināt tādu efektīvu pasākumu pieejamību, ar ko novērš narkotiku lietošanas izraisītu smagu traucējumu attīstību, atbilstīgi piemērojot mērķtiecīgus agrīnas iejaukšanās pasākumus cilvēkiem, kurus apdraud šāda attīstība, kā arī veicinot sadarbību starp visām ieinteresētajām personām, tostarp vecākiem un ģimenēm, tiem, kas strādā izglītības vai ģimenes atbalsta, tīklu, jaunatnes dienestu, studentu savienību, sporta organizāciju un cilvēku, kas lieto narkotikas, tīklu jomā. Lai uzlabotu problemātiskas lietošanas identificēšanu un piedāvātu īslaicīgus agrīnas iejaukšanās pasākumus, ir svarīgi labāk izmantot primārās veselības aprūpes profesionāļus.

5.4. Jaunākās zinātniskās atziņas ir apkopotas Eiropas narkomānijas profilakses kvalitātes standartos (*EDPQS*), *UNODC/PVO* starptautiskajos narkomānijas profilakses standartos un Eiropas profilakses programmā (*EUPC*). Ir svarīgi izplatīt šos rīkus un popularizēt uz pierādījumiem balstītu profilaksi un apmācību lēmumu pieņēmēju, sabiedriskās domas veidotāju un praktiķu vidū un piešķirt pietiekamu finansējumu šādiem pasākumiem.

5.5. Uzsvars būtu jāliek uz to, lai tiktu novērsta transportlīdzekļa vadīšana narkotisko vielu ietekmē un negadījumi, kurus izraisa personas, kas atrodas narkotisko vielu ietekmē. Jo īpaši ir jāuzlabo informētība, uzsverot to, kādi riski rodas, vadot transportlīdzekli narkotisko vielu ietekmē. Šajā jomā ir vajadzīgi turpmāki pētījumi un izstrāde, lai noteiktu un izvērtētu efektīvu politisku un darbības līmeņa reakciju, tostarp, lai izstrādātu pieejamākas pārbaūžu metodes narkotiku atklāšanai uz ceļiem.

6. stratēģiskā prioritāte: nodrošināt piekļuvi ārstniecības un aprūpes pakalpojumiem un stiprināt tos

Prioritārās rīcības jomas
6.1. Nodrošināt brīvprātīgu piekļuvi ārstniecības un aprūpes dienestiem, kuri strādā ciešā koordinācijā un sadarbībā ar citiem veselības un sociālā atbalsta dienestiem.
6.2. Veicināt līdzbiedru darbu.
6.3. Apzināt un novērst šķēršļus, kas kavē piekļuvi ārstēšanai, un nodrošināt un vajadzības gadījumā paplašināt ārstniecības un aprūpes pakalpojumu tvērumu, balstoties uz individuālajām vajadzībām.
6.4. Mazināt stigmatu.
6.5. Plaši īstenot ārstniecību un aprūpi, kurā risina sieviešu īpašās vajadzības.
6.6. Īstenot aprūpes modeļus, kas piemēroti grupām ar īpašām aprūpes vajadzībām.
6.7. Nodrošināt un vajadzības gadījumā uzlabot piekļuvi vielām medicīniskos un zinātniskos nolūkos, to pieejamību un pareizu lietošanu.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

6.1. Nodrošināt brīvprātīgu un nediskriminējošu piekļuvi plašam efektīvu, uz pierādījumiem balstītu pakalpojumu klāstam, kas ietver profesionālas konsultācijas, psihosociālo, uzvedības terapiju un medikamentozo ārstēšanu, tostarp opioīdu atkarības pacienta uzturošo terapiju, rehabilitāciju, sociālo reintegrāciju un atveseļošanās atbalsta programmas. Šiem dienestiem jābūt labi koordinētiem un jāstrādā cieši kopā ar citiem sociālajiem, veselības, nodarbinātības un jaunatnes dienestiem, lai nodrošinātu pilnu aprūpes spektru un būtu gan pēc iespējas efektīvāki, gan vērsti uz individuālajām vajadzībām un esošiem blakus traucējumiem.

Būtu jāizstrādā personāla apmācība, kuras pamatā ir uz pierādījumiem balstīti pasākumi. Būtu jāsniedz konsultācijas un jāīsteno uz pierādījumiem balstīti ārstēšanas pasākumi, ar kuriem vērsas pret polinarkomāniju un reaģē uz jauniešu, kuri lieto narkotikas, un viņu ģimeņu īpašajām vajadzībām.

- 6.2. Līdzbiedru vadīti aizsniegšanas pasākumi un līdzbiedru grupu darbs būtu jāatzīst par būtisku sastāvdaļu personas, kura lieto narkotikas, aprūpes plānā, tādējādi sekmējot autonomiju, iespēju došanu un atzīstot līdzbiedru speciālās zināšanas un pieredzi. Būtu jāveicina līdzbiedru vadīts darbs kā veids, kādā to cilvēku kopienā, kuri lieto narkotikas, dalīties ar informāciju, sniegt atbalstu un vairot izpratni par būtisku informāciju.
- 6.3. Jāpievēršas šķēršļiem, kas traucē piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un ārstniecībai, un jānodrošina, ka veselības aprūpes un sociālie dienesti ir gan pietiekami pieejami, gan saņem pietiekamu finansējumu un atbilst savu klientu grupu vajadzībām un ka tie ņem vērā dzimumperspektīvu. Tas var ietvert arī e-veselības piedāvājumus, īpaši Covid-19 pandēmijas kontekstā. Būtu arī jāmazina pieejamības šķēršļi, kas saistīti ar mērķgrupas pamatīpašībām, piemēram, demogrāfiskajiem faktoriem (piemēram, vecums, dzimums, izglītība, kultūrvide), situatīvajiem faktoriem (piemēram, nabadzība, ģimenes apstākļi, sociālais loks, bezpajumtniecība, migrācija, ieslodzījums) un personīgajiem faktoriem (piemēram, fiziskā un garīgā veselība, invaliditāte, psiholoģiskā labjutība).
- 6.4. Tāpat jāpievēršas ar narkotiku lietošanu un narkotiku lietošanas radītiem traucējumiem saistītajai stigmatizācijai, jo īpaši tādēļ, ka šī stigma var nelabvēlīgi ietekmēt narkotiku lietotāju garīgo un fizisko veselību, kā arī var darboties kā šķērslis, kas traucē meklēt atbalstu. Šajā sakarā politikas pasākumu izstrādē jo īpaši būtu jāņem vērā to cilvēku iekļaušana, kuri ir piedzīvojuši ar narkotikām saistītu stigmatizāciju.

- 6.5. Ir jāveic pasākumi, lai labāk identificētu un novērstu šķēršļus, ar kuriem saskaras sievietes, kad vēšas pie konsultāciju, ārstēšanas un rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem un cenšas saņemt šos pakalpojumus. Šie šķēršļi cita starpā ir vardarbība ģimenē, trauma, stigma, fiziskās un garīgās veselības problēmas, ar grūtniecību un bērnu aprūpi saistītas problēmas, ko visu var saasināt demogrāfiskie, sociālekonomiskie, situatīvie un personīgie faktori. Efektīvā pakalpojumu sniegšanā būtu jāievēro to sieviešu īpašās vajadzības un dzīves pieredze, kurām ir narkotiku lietošanas problēmas, un būtu jāatzīst, ka viņu narkotiku lietošanas modeļi un problēmas var atšķirties no vīriešu pieredzes. Būtu jāizstrādā tikai sievietēm paredzētu pakalpojumu iespējas, kā arī pakalpojumi, kas paredzēti kopā ar viņām esošu bērnu aprūpei un kas piedāvā citus speciālistu nodrošinātas aprūpes veidus, piemēram, ciešas darba partnerības ar aprūpes sniedzējiem un dienestiem, kas strādā ar neaizsargātām sievietēm un personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē.
- 6.6. Būtu jāatzīst daudzveidība, kas vērojama starp cilvēkiem, kuri lieto narkotikas, un jāveic pasākumi, lai sniegtu pakalpojumus, kuros ir ņemta vērā šī daudzveidība un ir atspoguļotas dažādu grupu vajadzības attiecībā uz problemātisku narkotiku lietošanu. Konkrētas cilvēku, kas lieto narkotikas un kam ir narkotiku lietošanas izraisīti traucējumi, grupas, kurām var būt vajadzīga sarežģītāka vai specifiska aprūpe, ietver bērnus un jauniešus, gados vecākus cilvēkus, kuriem ir ilgtermiņa narkotiku lietošanas un atkarības vēsture, cilvēkus ar garīgās veselības blakus problēmām, LGBTI, cilvēkus, kas vienlaicīgi lieto vairākas narkotikas, cilvēkus, kas lieto narkotikas un ir arī vecāki, cilvēkus ar invaliditāti, etniskās minoritātes, migrantus, bēgļus, patvēruma meklētājus, cilvēkus, kas iesaistīti seksuālo pakalpojumu sniegšanā un prostitūcijā, un bezpajumtniekus. Lai nodrošinātu efektīvu iesaisti ar šīm grupām, ir vajadzīgi arī aprūpes modeļi, kuros tiek atzīta nepieciešamība pēc dienestu partnerībām starp veselības aprūpi, jaunatnes un sociālās aprūpes pakalpojumu sniedzējiem un pacientu/aprūpētāju grupām.
- 6.7. Tas, ka nevar piekļūt kontrolētām vielām medicīniskos un zinātniskos nolūkos un tās nav pieejamas, ir par iemeslu nevajadzīgām cilvēku ciešanām, un tas ir pretrunā starptautiskiem nolīgumiem un cilvēktiesību ievērošanai. Tajā pašā laikā pastāv reāls risks, ka šīs vielas var izmantot ļaunprātīgi un novirzīt. Tādēļ ir ārkārtīgi svarīgi, lai šīs vielas tiktu izmantotas pareizi. Ir jāveicina un jāsteno līdzsvarota pieeja, kas koncentrējas gan uz sistēmiskiem, juridiskiem un finanšu jautājumiem, gan uz spēju veidošanas un izpratnes veicināšanas pasākumu nodrošināšanu.

III. AR NARKOTIKĀM SAISTĪTA KAITĒJUMA NOVĒRŠANA

Narkotiku lietošana var radīt veselības un sociālo kaitējumu lietotājiem, kā arī viņu ģimenēm un plašākai sabiedrībai. Tādēļ šajā sadaļā uzsvars likts uz pasākumiem un politikām, kas novērš vai samazina iespējamus veselības un sociālos riskus un kaitējumu lietotājiem, sabiedrībai un ieslodzījuma vidē. Īstenojot šos pasākumus un politiku, jāņem vērā valstu vajadzības un valstu tiesību akti.

Salīdzinājumā ar iedzīvotājiem kopumā attiecībā uz ieslodzītajiem ir lielāka iespējamība, ka viņi ir lietojuši narkotikas un, visticamāk, arī izmantojuši riskantus narkotiku lietošanas veidus, piemēram, lietojuši tās intravenozi. Līdz 70 % Eiropas ieslodzīto ir lietojuši nelikumīgas narkotikas⁹. Narkotiku problēmas ieslodzījuma vietās var saasināties, jo ir grūti tikt galā ar atrašanos ieslodzījumā un narkotikas, tostarp jaunas psihoaktīvas vielas, ir pieejamas. Vienlaikus ieslodzījums var sniegt iespēju ārstēties un rehabilitēties.

7. stratēģiskā prioritāte: riska un kaitējuma mazināšanas ieviešanās pasākumi un citi pasākumi nolūkā aizsargāt un atbalstīt cilvēkus, kas lieto narkotikas

Prioritārās rīcības jomas

- 7.1. Samazināt infekcijas slimību, kas saistītas ar narkotiku lietošanu, izplatību un saslimstību ar tām un citu negatīvu sociālo ietekmi un ietekmi uz veselību.
- 7.2. Novērst pārdozēšanu un ar narkotiku lietošanu saistītus nāves gadījumus.
- 7.3. Veicināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību un nodrošināt ilgtspējīgu finansējumu.
- 7.4. Paredzēt piespiedsankcijām alternatīvus risinājumus.

⁹ EMCDDA tīmekļa vietne "*Prison topics page*", https://www.emcdda.europa.eu/topics/prison_en.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

- 7.1. Ir jā saglabā un vajadzības gadījumā jā uzlabo riska un kaitējuma mazināšanas pakalpojumu pieejamība, sasniedzamība un tvērums. Būtu arī jā īsteno apmācība par pasākumiem, kas balstīti uz pierādījumiem. Šo pakalpojumu pamatā vajadzētu būt minimālajiem kvalitātes standartiem attiecībā uz narkotiku pieprasījuma samazināšanas ieviešanās pasākumiem ES. Ir vēl labāk jā novērš un jā ārstē ar asinīm pārnēsājamas infekcijas slimības, īpaši HIV un C hepatīts (HCV), jā sasniedz augsta riska iedzīvotāju grupas un jā palīdz tām izveidot sakarus ar aprūpes un citiem atbalsta dienestiem. Lai novērstu ar asinīm pārnēsājamas infekcijas injicējamo narkotiku lietotāju vidū, ES dalībvalstis īsteno adatu un šļirču apmaiņas programmas, kas piesaistītas zema sliekšņa sociālajiem un veselības aprūpes pakalpojumiem, opioīdu agonistu terapiju, pieejamus HIV un HCV brīvprātīgas testēšanas un ārstēšanas ieviešanās pasākumus. Turklāt dalībvalstis ir piemērojušas dažādus inovatīvus riska un kaitējuma mazināšanas pasākumus, lai sasniegtu augsta riska iedzīvotāju grupas, piemēram, ierīkojušas uzraudzītas narkotiku lietošanas telpas, lai mazinātu riskus un kaitējumu un lai palīdzētu visneaizsargātākajām grupām izveidot sakarus ar aprūpes dienestiem. Turklāt zema sliekšņa pakalpojumiem, informatīvajam darbam un sadarbībai ar narkotiku lietotājiem un viņu ģimenēm ir būtiska loma arī narkotiku lietošanas negatīvās sociālās ietekmes un ietekmes uz veselību mazināšanā.
- 7.2. Pašreizējās atbildes reakcijas ietvaros trūkst efektīvu pasākumu, ar ko novērst narkotiku pārdozēšanu. Tādēļ būtu jā turpina pētīt un ieviest opioīdu antagonista naloksona, tostarp naloksona izsniegšanas programmu, izmantošanu, kas ir viens no veidiem, kādā reaģēt uz opioīdu pārdozēšanas gadījumiem vai ieviekties tādās situācijās. Turklāt ir vajadzīgi papildu faktoloģiskie dati par uzraudzītām narkotiku lietošanas telpām, kuru mērķis ir novērst ar narkotikām saistītus nāves gadījumus. Arī narkomānijas jomas pakalpojumiem ir nozīmīga loma ar narkotikām saistītas mirstības novēršanā. Būtu jā apsver jauni pasākumi. Piemēram, būtu jā izstrādā un jā pārbauda novatoriskas pieejas attiecībā uz cilvēkiem, kas lieto stimulējošās narkotikas, un jauniešiem, kas apmeklē naktsklubus un ballītes. Turklāt būtu jā saglabā efektīvi un pozitīvi novērtēti jauninājumi kaitējuma mazināšanas pakalpojumos, kas dažās dalībvalstīs tapuši Covid-19 pandēmijas rezultātā. Ir vēl vairāk jā uzlabo pārdozēšanas izraisītu nāves gadījumu visā ES uzraudzība un ziņošana par tiem. Pārdozēšanas izraisītiem nāves gadījumiem vajadzētu būt vienam no galvenajiem rādītājiem, pēc kura novērtē stratēģijas īstenošanas progresu.

- 7.3. Lai vissekmīgāk samazinātu ar narkotiku lietošanu saistītos riskus un kaitējumu, ir būtiski veicināt un stimulēt pilsoniskās sabiedrības, tostarp nevalstisku organizāciju, jauniešu, cilvēku, kas lieto narkotikas, ar narkomāniju saistītu pakalpojumu saņēmēju, zinātnieku aprindu un citu ekspertu aktīvu un jēgpilnu līdzdalību un iesaisti politikas narkotiku jomā izstrādē un īstenošanā. Tāpat ir obligāti jānodrošina pienācīgs resursu līmenis visiem tiem, kas sniedz narkomānijas jomas pakalpojumus, vietējā, reģionālā un valsts līmenī.
- 7.4. Lai arī visās dalībvalstīs izmanto vismaz vienu piespiedsankcijām alternatīvu risinājumu ¹⁰, attiecībā uz narkotikas lietojošiem likumpārkāpējiem un personām, kuras aizturētas, apsūdzētas vai notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar narkotikām, vai personām, pie kurām atrastas personīgai lietošanai paredzētas narkotikas, centienu pastiprināšana un efektīvu pasākumu ¹¹ īstenošanas integrēšana būtu jāvirza tālāk. Šajā sakarā daudzās dalībvalstīs narkotiku lietošana un/vai narkotiku glabāšana personīgai lietošanai, vai mazu daudzumu glabāšana nav noziedzīgs nodarījums vai arī pastāv iespēja atturēties no kriminālsodu piemērošanas. Šajā jomā ir nepieciešami visaptverošāki un padziļināti dati un paraugprakses apmaiņa starp dalībvalstīm.

¹⁰ Termins "piespiedsankcijām alternatīvi risinājumi" saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem var attiekties arī uz alternatīvām, kas tiek izmantotas narkotikas lietojošiem likumpārkāpējiem piemēroto tradicionālo krimināljustīcijas pasākumu vietā vai papildus tiem.

¹¹ Alternatīvas piespiedu pasākumiem definē kā pasākumus, kas ietver kādu rehabilitācijas elementu vai kas izpaužas kā neiejaukšanās (piemēram, lēmums necelt apsūdzību vai nesākt kriminālvajāšanu), un pasākumus, ko izmanto brīvības atņemšanas vai cita soda vietā (piemēram, nosacīts sods ar ārstēšanu no narkomānijas). Skatīt Padomes 2018. gada marta secinājumus "Kā veicināt piespiedsankcijām alternatīvu risinājumu izmantošanu attiecībā uz narkotikas lietojošiem likumpārkāpējiem" (6931/18).

8. stratēģiskā prioritāte: reaģēt uz to cilvēku veselības un sociālajām vajadzībām, kuri lieto narkotikas ieslodzījuma vietās un pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma

Prioritārās rīcības jomas

- 8.1. Nodrošināt veselības aprūpes pakalpojumu līdzvērtību un nepārtrauktību cietumos un probācijas dienestos.
- 8.2. Ieslodzījuma vietās īstenot uz pierādījumiem balstītus pasākumus, lai novērstu un samazinātu narkotiku lietošanu un tās ietekmi uz veselību, tostarp pasākumus, ar kuriem pievēršas ar narkotikām saistītu nāves gadījumu riskam un ar asinīm pārnēsātu vīrusu izplatīšanai.
- 8.3. Sniegt pakalpojumus, ar ko nodrošina pārdozēšanas profilaksi un nosūtīšanu pie speciālista, lai garantētu aprūpes nepārtrauktību pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma.
- 8.4. Ierobežot narkotiku pieejamību cietumos.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

- 8.1. Sieviešu un vīriešu cietumos un pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma papildus sociālās reintegrācijas atbalstam ir jānodrošina narkotikas lietojošiem likumpārkāpējiem narkotiku lietotāju ārstēšanas pakalpojumi, tostarp opioīdu agonistu terapija, rehabilitācija un atveseļošanās, kā arī pasākumi stigmas mazināšanai. Katrai dalībvalstij un ieslodzījuma vietai, kā arī probācijas dienestam piemērota aprūpes modeļu kopuma izstrāde ir svarīga, lai nodrošinātu ieslodzītajiem piekļuvi atbalsta klāstam, kas viņiem ir nepieciešams personīgo atveseļošanās mērķu sasniegšanai, nonākot cietumā un atrodoties tajā. Tāpat pēc atbrīvošanas ieslodzītie būtu jāatbalsta, nodrošinot viņiem piekļuvi veselības aprūpei un sociālajiem pakalpojumiem, nodarbinātībai un mājokļiem un atbalstot viņu reintegrāciju sabiedrībā. Būtiski ir nodrošināt pastāvīgu piekļuvi uz pierādījumiem balstītiem narkomānijas jomas pakalpojumiem, kas ir līdzvērtīgi tiem, kuri tiek sniegti attiecīgajā kopienā.

- 8.2. Visaptverošā stratēģijā ietilpst narkotiku lietošanas un ar asinīm pārnēsātu infekciju izplatības novēršana brīvības atņemšanas iestādēs, izmantojot gan uz pierādījumiem balstītus profilaktiskus pasākumus, gan riska un kaitējuma mazināšanas pasākumus, ko īsteno labi apmācīti darbinieki vai līdzbiedri. Būtu jāapsver iespēja ieslodzījuma vietās tādā pašā veidā, kā tas tiek darīts attiecīgajā kopienā, nodrošināt piekļuvi ar asinīm pārnēsātu infekciju pārbaudēm un ārstēšanai un citi pasākumi, kas samazina ar narkotiku lietošanu saistītos veselības riskus.
- 8.3. Lai samazinātu pārdozēšanas gadījumus un ar narkotikām saistītu mirstību, pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma, ja iespējams, var darīt pieejamus mācību pasākumus izpratnes vairošanai par pārdozēšanu, tos apvienojot ar naloksona izsniegšanu.
- 8.4. Par prioritāru būtu jāatzīst to kanālu izjaukšana, pa kuriem nelikumīgas narkotikas un jaunas psihoaktīvās vielas piegādā cietumiem. Par efektīvas iejaukšanās pamatu varētu kļūt labāka esošo instrumentu, piemēram, sadarbības ar tiesībaizsardzības iestādēm, informācijas apmaiņas un apstrādes, cīņas ar korupciju, izlūkdatu un narkotiku pārbaužu, izmantošana.

IV. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

9. stratēģiskā prioritāte: stiprināt starptautisko sadarbību ar trešām valstīm, reģioniem, starptautiskām un reģionālām organizācijām un daudzpusējā līmenī, lai īstenotu stratēģijas pieeju un mērķus, tostarp attīstības jomā. Stiprināt ES globālas vidutājas lomu attiecībā uz tādu politiku narkotiku jomā, kuras centrā ir cilvēks un kura ir orientēta uz cilvēktiesībām

Narkotiku parādības globālā rakstura dēļ ES politikas narkotiku jomā iekšējās un ārējās dimensijas kļūst arvien vairāk savstarpēji saistītas. Tādēļ ir vajadzīga starptautiska sadarbība, lai īstenotu stratēģijas pieeju un mērķus. Tajā būtu jāatspoguļo integrēta, daudzdisciplīnu, līdzsvarota un uz pierādījumiem balstīta ES pieeja, kas izklāstīta stratēģijā. Tas arī palīdz paātrināt to saistību īstenošanu, ko ES uzņēmusies starptautiskā līmenī. Starptautiskās politikas narkotiku jomā izstrādei būtu jābalstās uz Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

ES ārējās attiecības narkotiku jomā balstās uz kopīgas atbildības un daudzpusības principiem, uz tādas pieejas veicināšanu, kas vērsta uz attīstību, uz cilvēktiesību un cilvēka cieņas ievērošanu, tiesiskumu un starptautisko narkotiku kontroles konvenciju ievērošanu.

Būtu stingri jāatbalsta UNGASS 2016. gada noslēguma dokumenta un Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanas paātrināšana. Svarīgas pamatnostādnes starptautiskajā politikā narkotiku jomā ir ANO sistēmas kopīgā nostāja, ar ko atbalsta starptautiskās narkotiku kontroles politikas īstenošanu ar efektīvu aģentūru sadarbību, kā arī Starptautiskās pamatnostādnes par cilvēktiesībām un politiku narkotiku jomā. Tāpat Eiropas Savienībai ir ļoti svarīgi arī turpmāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību un zinātnieku aprindas, jo tām ir būtiska nozīme pasaules narkotiku situācijas novērtēšanā un risināšanā.

Turklāt būtu jāgarantē, ka stratēģija un tās mērķi tiek iekļauti kopējā ES ārpolitikas satvarā kā daļa no visaptverošas pieejas, kura saskaņotā un koordinētā veidā pilnībā izmanto ES rīcībā esošos dažādos politikas virzienus un diplomātiskos, politiskos un finanšu instrumentus. Tam jo īpaši ir vajadzīgs, lai starptautiskā sadarbība narkotiku jomā būtu iekļauta vispārējās politiskajās attiecībās un pamatnolīgumos starp ES un tās partneriem valstu un/vai reģionālā līmenī. Attiecīgā gadījumā un lai uzlabotu zināšanas par draudu novērtējumu, pašreizējo ES politiku ietvaros būtu jāizmanto sadarbības formas ar kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) instrumentiem (piemēram, kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) misijām un operācijām). Šis process būtu jāveicina Augstajam pārstāvim, ko atbalsta Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD).

Prioritārās rīcības jomas

- 9.1. Turpināt veidot starptautiskās un daudzpusējās programmas attiecībā uz politiku narkotiku jomā.
- 9.2. Nodrošināt ilgtspējīgu dialoga un informācijas apmaiņas līmeni par stratēģijām, mērķiem un attiecīgām iniciatīvām ar trešām valstīm vai reģioniem.
- 9.3. Veicināt starptautisko sadarbību, vēl vairāk iesaistot kompetentas ES aģentūras to attiecīgo pilnvaru ietvaros.
- 9.4. Turpināt un izveidot jaunas sadarbības programmas ar trešām valstīm vai reģioniem un citiem partneriem, pamatojoties uz šādu programmu regulāru izvērtēšanu.
- 9.5. Starptautiskā sadarbībā pievērsties visiem stratēģijas politikas aspektiem, tostarp drošības un tiesu iestāžu sadarbības jomā, kā arī ar veselību saistītiem aspektiem narkotiku jautājumos.
- 9.6. Stiprināt apņemšanos īstenot uz attīstību vērstu politiku narkotiku jomā un alternatīvus attīstības pasākumus.
- 9.7. Aizsargāt un veicināt starptautisko cilvēktiesību standartu un pienākumu ievērošanu pasaules mēroga politikā narkotiku jomā.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

- 9.1. Saskaņā ar stratēģijas pieeju un mērķiem būtu jāturpina veidot starptautiskās un daudzpusējās programmas attiecībā uz politiku narkotiku jomā. Tas ietver stratēģisku sadarbību ar starptautiskām organizācijām, jo īpaši ar *UNODC*, kas ir ANO narkotiku situācijas risināšanas un apkarošanas sistēmas vadošā struktūra pasaulē, kā arī ES dalību ANO politikas procesos, jo īpaši Narkotisko vielu komisijā (*CND*), kas ir ANO galvenā politikas veidošanas struktūra ar galveno atbildību narkotiku kontroles jautājumos, kā arī citos ANO forumos, kuros galvenā uzmanība pievērsta veselībai, cilvēktiesībām un attīstībai.
- 9.2. Būtu jānodrošina noturīgs politiskā dialoga līmenis un informācijas apmaiņa par stratēģijām, mērķiem un attiecīgajām ierosmēm, ar starptautiskajiem partneriem gan reģionālā, gan divpusējā līmenī risinot dialogus par narkotiku jautājumiem. Šie dialoga veidi ir būtisks elements ES pieejā starptautiskajai sadarbībai. Partneri, ar kuriem turpināt vai sākt dialogus par narkotiku jautājumiem, tiek noteikti, pamatojoties uz to nozīmi globālās situācijas narkotiku jomā risināšanā un ņemot vērā ES vispārējās attiecības ar minētajiem partneriem. Šiem dialogiem būtu jāpapildina citas ārējās sadarbības struktūras un to ietekme un vajadzētu būt ar tām saskaņotiem un, attiecīgā gadījumā, būtu jānodrošina forums, kur apspriest sadarbības prioritātes un progresu ES finansētos projektos.
- 9.3. Starptautisko sadarbību narkotiku jomā būtu jāveicina, sinerģijā ar darbu, ko veic starptautiskie dalībnieki, vēl vairāk iesaistot ES aģentūras, jo īpaši Eiropolu un *EMCDDA* to attiecīgo pilnvaru ietvaros, un nodrošinot tām attiecīgos resursus, kas vajadzīgi, lai pastiprinātu to lomu un lai tās spētu pildīt savus pienākumus saskaņā ar stratēģiju.

9.4. Sadarbības ierosmes un programmas ir svarīgas, lai vēl vairāk stiprinātu un atbalstītu trešo valstu centienus risināt ar narkotikām saistītos jautājumus uz pierādījumiem balstītā, integrētā, līdzsvarotā un daudzdisciplīnu veidā un pilnībā ievērojot starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā. Tās ietver programmas, kuru mērķis ir risināt problēmas sabiedrības veselības, attīstības, drošuma un drošības jomā. Būtu jānodrošina atbilstošs finansējuma un ekspertīzes līmenis (ko sniedz ES un tās dalībvalstis), tostarp, pastiprinot finansiālā un tehniskā atbalsta koordināciju, uzraudzību un izvērtēšanu.

Tam būtu jāietver arī atbalsts kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm, kā arī Eiropas kaimiņattiecību politikas valstīm, galveno uzmanību pievēršot spēju veidošanai gan attiecībā uz piedāvājuma, gan pieprasījuma samazināšanu un uz pierādījumiem balstītai, efektīvai un līdzsvarotai politikai narkotiku jomā, šajā sakarā īstenojot pastiprinātu sadarbību, tostarp, apmainoties ar ES labāko praksi.

9.5. Starptautiskajai sadarbībai narkotiku jomā būtu jāaptver visu stratēģijas politikas aspektu klāsts, tostarp narkotiku jautājumu savstarpēji saistītie drošības, attīstības un veselības aspekti.

Tai vajadzētu ietvert ar narkotikām saistītas noziedzības novēršanu, tiesībsardzības iestāžu un tiesas iestāžu sadarbību, kā arī pievēršanos iespējamām saiknēm ar terorismu un citiem pārrobežu noziedzības veidiem, kā definēts ANO tiesiskajā regulējumā. Ar narkotiku ražošanu saistītā jautājuma risināšana partnervalstīs, pilnībā ievērojot starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā, palīdz ievērojami samazināt narkotiku piedāvājumu un pieejamību ES iekšējā tirgū. Ar šīs prioritārās jomas pasākumiem, veicinot un atbalstot tiesu iestāžu un tiesībsardzības iestāžu starptautisko sadarbību, kā arī narkotiku novēršanas centru savstarpējo sadarbību un attiecīgo iestāžu spēju veidošanu, būtu pastāvīgi jāmeklē iespējas novērst organizētās noziedzības pamatcēloņus un galvenos dzinējspēkus un jāstiprina vietējo kopienu noturība.

Tam arī būtu jāietver pievēršanās ar narkotiku lietošanu saistītajiem veselības aspektiem, jo īpaši tam, kā uz pieprasījuma un piedāvājuma samazināšanu vērstie ieviešanas pasākumi ietekmē cilvēkus, kuri lieto narkotikas, un sabiedrību. Tas nozīmē veicināt profilaksi, ārstniecību, riska un kaitējuma samazināšanu un alternatīvus risinājumus piespiedsankcijām un sociālo reintegrāciju saskaņā ar saistībām cilvēktiesību jomā. Turklāt būtu jāveicina lielāka piekļuve kontrolētām vielām medicīniskos un zinātniskos nolūkos un šo vielu pieejamība.

9.6. Problēmjauditājumu par narkotiku nelikumīgu audzēšanu trešās valstīs, kas var atstāt sekas uz ES, jo īpaši opija magoņu audzēšanu heroīna ražošanai un kokas augu audzēšanu kokaīna ražošanai, kā arī kanabisa audzēšanu, arī vajadzētu risināt ar atjaunotu un stingru apņemšanos īstenot alternatīvus attīstības pasākumus ¹²: novērst nelikumīgu narkotiku ekonomiku pamatcēloņus, izmantojot integrētu pieeju, kurā apvienoti centieni saistībā ar lauku attīstību, nabadzības mazināšanu, sociālekonomisko attīstību, piekļuves zemei un tiesību uz zemi veicināšanu, vides aizsardzību un klimata pārmaiņām, tiesiskuma, drošības un labas pārvaldības veicināšanu, Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam ietvaros un pilnībā ievērojot starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā un apņemšanos panākt dzimumu līdztiesību. Šajos attīstības sadarbības centienos būtu jāievēro ESAO Attīstības palīdzības komitejas (*DAC*) pamatnostādnes un standarti.

Minētajos pasākumos būtu jāievēro arī beznosacījumu, nediskriminācijas un pareizas secības principi, savukārt šo ieviešanas pasākumu panākumus būtu jāizvērtē, izmantojot sociālekonomiskos rādītājus, kam ir plašāks tvērums nekā vienīgi nelikumīgu narkotiku kultūraugu uzraudzības rādītāji, nodrošinot līdzatbildību starp mērķa kopienām.

Tas ietver uz attīstību vērstu ar politiku narkotiku jomā saistītu intervenču atzīšanu kā likumīgu veidu, kā risināt tādas parādības kā narkotiku nelikumīga tirdzniecība un pilsētu narkotiku tirgi jaunattīstības valstīs.

¹² Skatīt Padomes 2018. gada novembra secinājumus par alternatīvo attīstību – "Virzoties uz jaunu izpratni par alternatīvo attīstību un ar to saistītām uz attīstību koncentrētām narkomānijas apkarošanas politikas intervencēm – ieguldījums 2016. gada ANO ĢA īpašās sesijas un ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā" (14338/18).

9.7. Cilvēktiesību aizsardzību un veicināšanu vajadzētu pilnībā iekļaut ES ārējā darbībā, kas saistīta ar narkotiku jautājumiem, un cilvēktiesību aizsardzībai un veicināšanai vajadzētu būt vienam no šīs darbības konkrētajiem mērķiem, tostarp, iesaistoties daudzpusējā līmenī, risinot politiskos dialogus un īstenojot un ieviešot attiecīgas programmas un projektus narkotiku jomā. Tas ietver atbalstu principam par atbilstošu, samērīgu un efektīvu reaģēšanu uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar narkotikām, kā uzsvērts visos ANO dokumentos par politiku narkotiku jomā. ES stingri un nelokāmi iebilst pret nāvessoda izmantošanu jebkurā laikā un jebkādos apstākļos. Ar nāvessodu tiek pārkāptas neatņemamās tiesības uz dzīvību, un tas nav savienojams ar cilvēka cieņu. Tas nav līdzeklis, kas attur no nozieguma izdarīšanas, un tas jebkādu tiesas kļūdu padara neatgriezenisku. Nāvessoda piemērošana par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar narkotikām, ir arī pretrunā ar Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ¹³ 6. pantu. Cilvēktiesības ir universālas, neatņemamas, nedalāmas, savstarpēji atkarīgas un savstarpēji saistītas, tostarp politikas narkotiku jomā, attīstības palīdzības, veselības aprūpes un krimināltiesību kontekstā ¹⁴.

¹³ "Tajās valstīs, kuras nav atcēlušas nāvessodu, ar nāvi var sodīt tikai par vissmagākajiem noziegumiem", proti, par "noziegumiem, kas veikti ar nodomu un kam ir letālas vai citas sevišķi nopietnas sekas". ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomes (*ECOSOC*) Rezolūcija 1984/50 (1984. gada 25. maijs).

¹⁴ Starptautiskās pamatnostādnes par cilvēktiesībām un politiku narkotiku jomā (https://www.humanrights-drugpolicy.org/site/assets/files/1/hrdp_guidelines_2019_v19.pdf).

V. PĒTNIECĪBA, INOVĀCIJA UN PROGNOZĒŠANA

10. stratēģiskā prioritāte: sinerģiju veidošana ar mērķi nodrošināt ES un tās dalībvalstīm visaptverošu pētniecības pierādījumu bāzi un prognozēšanas spējas, kas vajadzīgas, lai būtu iespējams īstenot efektīvāku, inovatīvāku un dinamiskāku pieeju tam, ka narkotiku parādība kļūst aizvien sarežģītāka, un palielināt ES un tās dalībvalstu gatavību reaģēt uz turpmākām problēmām un krīzēm

Pētniecības, inovācijas un prognozēšanas transversālās jomas tvērums iekļauj gan narkotiku parādības veselības, gan drošības aspektus un atzīst, ka tie ir nesaraujami saistīti. Tā mērķis ir sniegt labāku izpratni par visiem narkotiku parādības aspektiem un par to, kas ir efektīvi iejaukšanās pasākumi, lai tādējādi nodrošinātu pamatotu pierādījumu bāzi nolūkā izstrādāt vajadzīgo politiku un praksi. Tas nodrošinās, ka no šajā jomā veiktajiem ieguldījumiem tiek gūta maksimālā vērtība, veicinot sinerģijas un resursu efektīvu sadali. Turklāt, atzīstot narkotiku parādības pieaugošo dinamismu un sarežģītību, tas veicinās uz nākotni vērstu pieeju, kas ļauj ātrāk noteikt jaunas tendences un norises un ātrāk īstenot uz pierādījumiem balstītus reaģēšanas pasākumus. Šajā nolūkā ir jāattīsta tehnoloģiskās spējas, kas vajadzīgas, lai ES un tās dalībvalstis būtu labāk sagatavotas paredzēt jaunus izaicinājumus vai turpmākas krīzes, kas varētu ietekmēt situāciju saistībā ar narkotikām, un reaģēt uz tiem.

Prioritārās rīcības jomas

- 10.1. Pastiprināt un paplašināt pētniecības spējas un veicināt rezultātu plašāku apmaiņu un izmantošanu.
- 10.2. Veicināt inovāciju, lai attiecībā uz politiku un darbībām īstenotu pāreju no reaktīva uz proaktīvu režīmu.
- 10.3. Izstrādāt stratēģisku prognozēšanu un uz nākotni vērstu pieeju.
- 10.4. Pastiprināt koordināciju un sinerģijas un atbalstīt EMCDDA, Eiropola un Reitox valsts kontaktpunktu tīkla centrālo lomu pētniecībā, inovācijā un prognozēšanā.
- 10.5. Nodrošināt atbilstošu finansējumu ar narkomāniju saistītai pētniecībai, inovācijai un prognozēšanai.

Ir noteiktas šādas prioritātes:

- 10.1. Par prioritāti būtu jānosaka tas, ka tiek pastiprinātas un paplašinātas spējas attiecībā uz informācijas vākšanu, uzraudzību, izvērtēšanu, modelēšanu un analīzi un ka tiek veicināta rezultātu plašāka apmaiņa un izmantošana saistībā ar narkotiku parādības dažādajiem aspektiem un saistībā ar reaģēšanas pasākumiem. Šajā sakarā būtu jāņem vērā zinātnieku aprindu un pilsoniskās sabiedrības īpašās zināšanas. Šajā sakarā ir jānodrošina konsekvence un saskaņotība ar līdzīgām ierosmēm starptautiskā līmenī, kā arī efektivitāte un izmaksu lietderība un jāizvairās no jebkāda nevajadzīga papildu administratīvā sloga, jo īpaši saistībā ar datu vākšanu, ko veic *EMCDDA* un *UNODC*.

- 10.2. Ir svarīgi pastiprināt spēju uz jauniem izaicinājumiem un jauniem apdraudējumiem reaģēt proaktīvi, nevis reaktīvi, īstenojot inovāciju un izstrādājot un izmantojot no digitalizācijas izrietošas jaunas metodes, tehnoloģijas un iespējas ieviešanās pasākumu veikšanai. Jo īpaši būtu jāpastiprina centieni izstrādāt, pieņemt un izmantot agrīnās brīdināšanas pieejas, tiesu ekspertīzes un jaunas tehnoloģijas, lai labāk uzraudzītu, modelētu un analizētu jaunus izaicinājumus un jaunus draudus sabiedrības veselībai un drošībai un lai labāk reaģētu uz tiem. Pastāv nepieciešamība pēc uzlabotas un koordinētas uzraudzības un analīzes attiecībā uz draudiem, ko rada digitalizācija, jo īpaši nelikumīgu narkotiku pieejamību sociālo plašsaziņas līdzekļu platformās, lietotnēs, interneta un šifrētā tirgus tirdzniecības vietās, kā arī tiešsaistes maksājumu (tostarp kriptovalūtu) un šifrētu digitālo sakaru izmantošanu.

- 10.3. Ir jāizstrādā stratēģiska prognozēšana un uz nākotni vērsta pieeja, lai palielinātu gatavību apzināt iespējamus turpmākos izaicinājumus un reaģēt uz tiem, palīdzot radīt iestāžu izturētspēju un veicinot dinamiskākus reaģēšanas pasākumus. Tam būtu jāietver pētījumi, lai labāk izprastu saiknes starp narkotiku parādību un citiem svarīgiem politikas jautājumiem, piemēram, vardarbību, veselības un sabiedrības problēmām un kaitējumu videi.

- 10.4. Pētniecības, inovācijas un prognozēšanas pamatā vajadzētu būt dažādu ieinteresēto personu koordinētiem centieniem ES un valstu līmenī, tādējādi radot sinerģijas un papildināmību, lai nodrošinātu, ka ieguldījumi pētniecībā sniedz maksimālu vērtību. Dalībvalstīm būtu jāpalielina un jākoordinē savi centieni datu vākšanā, uzraudzībā, modelēšanā un analīzē, pētniecībā, inovācijā un prognozēšanā saistībā ar visiem attiecīgajiem narkotiku parādības aspektiem, tostarp, vēl vairāk atbalstot esošo *Reitox* valstu kontaktpunktu tīkla datu vākšanas un saskarnes funkciju. Atbilstoši savām attiecīgajām pilnvarām *EMCDDA*, Eiropalam un *Reitox* valstu kontaktpunktu tīklam vajadzētu būt līdzekļiem, tostarp finanšu resursiem, lai tie varētu pildīt savu centrālo atbalsta lomu saistībā ar agrīno brīdināšanu, draudu un riska novērtēšanu, pētniecību, inovāciju un prognozēšanu, lai tādējādi politikas veidotājiem sniegtu savlaicīgus un pamatotus pierādījumus un lai palīdzētu dalībvalstīm izstrādāt valsts politiku un darbības, ņemot vērā uz pierādījumiem balstītu informāciju. Pamatojoties uz apzinātajiem agrīnajiem signāliem, modelēšanu un pašreizējo datu un informācijas analīzi, kompetentajām aģentūrām, jo īpaši *EMCDDA* un Eiropalam savu attiecīgo pilnvaru ietvaros, būtu jāvada Eiropas līmeņa zinātniskie riska novērtējumi un stratēģiskie un operatīvie draudu novērtējumi, lai ar informāciju nodrošinātu un stimulētu pētniecību, inovāciju un prognozēšanu gan attiecībā uz kontrolētajām nelikumīgām narkotikām, gan jaunām psihoaktīvām vielām.
- 10.5. Saskaņā ar stratēģijas īstenošanu ES un tās dalībvalstīm būtu jānodrošina atbilstošs finansējums ar narkomāniju saistītai pētniecībai, inovācijai un prognozēšanai. Tam būtu jāietver Iekšējās drošības fonda, programmas "ES veselība", programmas "Apvārsnis Eiropa" drošības pētniecības daļas, kohēzijas politikas fondu, programmas "Digitālā Eiropa" un programmas "Tiesības un vērtības" izmantošana atbilstīgi stratēģijas un rīcības plāna prasībām, lai sniegtu skaidru ES pievienoto vērtību, nodrošinot saskaņotību un sinerģijas un vienlaikus izvairoties no dublēšanās.

VI. KOORDINĀCIJA, PĀRVALDĪBA UN ĪSTENOŠANA

11. stratēģiskā prioritāte: garantēt stratēģijas un rīcības plāna optimālu īstenošanu, visu ieinteresēto personu koordinēšanu pēc noklusējuma un atbilstošu resursu nodrošināšanu ES un valstu līmenī

1. Pamatojoties uz stratēģiju, ES Rīcības plānā narkotiku jomā 2021.–2025. gadam (turpmāk "rīcības plāns") tiks sniegts darbību saraksts, tostarp, balstoties uz turpmāk minētajiem kritērijiem.

Darbības

- a) tām jābalstās uz pierādījumiem, tām jābūt zinātniski pamatotām un jātiecas sasniegt reālistiski un izmērāmi rezultāti, kurus var izvērtēt;
 - b) tām būs atvēlēts noteikts laiks, un tajās būs noteiktas puses, kuras atbildīgas par to īstenošanu;
 - c) tām jābūt skaidrai saiknei ar ES un jāsniedz pievienotā vērtība.
2. Stratēģijas un rīcības plāna īstenošanai būtu jāveicina sinerģijas un konsekvence starp politiku narkotiku jomā ES un valstu līmenī. Komisijai, ņemot vērā dalībvalstu un EĀDD sniegto informāciju, kā arī informāciju, kas pieejama no EMCDDA, Eiropola un citām ES struktūrām, kā arī no pilsoniskās sabiedrības, būtu jāuzrauga stratēģijas un rīcības plāna īstenošana. Tā kā ES un valstu līmenī pastāv savstarpēji saistītās kompetences, tad šajā jomā būtiska nozīme ir ciešai sadarbībai un koordinācijai. Lai atvieglotu koordināciju un ļautu īstenot visus vajadzīgos turpmākos politikas pasākumus, tostarp uzraudzību, Komisija, prezidentvalsts un Narkotiku jautājumu horizontālā darba grupa, kas ir par politiku narkotiku jomā atbildīgā Padomes darba sagatavošanas struktūra, cieši sadarbosies. Turklāt Narkotiku jautājumu horizontālajai darba grupai būtu jārīko diskusijas vai paraugprakses apmaiņa, kas varētu dalībvalstīm sniegt atbalstu stratēģijas un rīcības plāna īstenošanā. Šajā sakarā būtu jānodrošina darba nepārtrauktība starp secīgajām prezidentvalstīm.

3. Komisija, ņemot vērā dalībvalstu un EĀDD sniegto informāciju, kā arī informāciju, kas pieejama no *EMCDDA*, Eiropola, citām attiecīgām ES iestādēm un struktūrām un no pilsoniskās sabiedrības, tiek aicināta uzsākt stratēģijas un rīcības plāna īstenošanas vispārēju ārējo izvērtēšanu. Šīs izvērtēšanas rezultātus darīs pieejamus Eiropas Parlamentam un Padomei, tiklīdz tie būs pieejami un, vēlākais, līdz 2025. gada 31. martam, lai tos apspriestu attiecīgos forumos un jo īpaši Narkotiku jautājumu horizontālā darba grupā. Šīs diskusijas veidos pamatu ES politikas narkotiku jomā turpmākās attīstības noteikšanai un ES stratēģijas narkotiku jomā nākamajam ciklam, kas jāapstiprina Padomei.
4. Būtu jāpiešķir pienācīgi un mērķtiecīgi resursi šīs stratēģijas mērķu īstenošanai gan ES, gan valstu līmenī. Resursu piešķiršana būtu proporcionāli jānovirza tām stratēģiskajām prioritātēm, jomām un ieviešanās pasākumiem, ar kuriem, visticamāk, varēs sasniegt stratēģijas un rīcības plāna mērķus ES, valstu un vietējā līmenī. Finansējums stratēģijā izklāstīto prioritāšu atbalstam būtu jāpiešķir no starpnozaru ES finansējuma avotiem, tostarp jo īpaši no Iekšējās drošības fonda, programmas "ES veselība", programmas "Apvārsnis Eiropa" drošības pētniecības daļas, kohēzijas politikas fondiem, programmas "Digitālā Eiropa" un programmas "Tiesības un vērtības".
5. Pēc *EMCDDA* izvērtēšanas Komisija tiek aicināta, tiklīdz iespējams, iesniegt priekšlikumu pārskatīt *EMCDDA* pilnvaras, lai nodrošinātu, ka aģentūrai ir lielāka nozīme tādu pašreizējo un turpmāko problēmu risināšanā, kuras saistītas ar narkotiku parādību. Turklāt būs jānodrošina attiecīgi resursi *EMCDDA* un Eiropolam, lai tie varētu pildīt savus pienākumus saskaņā ar savām attiecīgajām pilnvarām un stratēģiju, tostarp atbalstīt ar narkotiku jomu saistītās dalībvalstu darbības.

6. Koordinācijai ir izšķiroša nozīme ES politikas narkotiku jomā un tās īstenošanas efektivitātē, jo īpaši, ņemot vērā šīs jomas transversālo raksturu. Lai sasniegtu stratēģijas mērķus, vajadzētu īstenot koordināciju ar aģentūrām, struktūrām vai organizācijām, kurām ir saistība ar narkotiku jomu, ievērojot to attiecīgās pilnvaras: gan ES – jo īpaši ar *EMCDDA* un Eiropolu –, gan ārpus ES, piemēram, ar *UNODC*, PMO, PVO un Pompokidū grupu. ES iestādēm un Augstajam pārstāvim, ievērojot savas attiecīgās pilnvaras, būtu jācenšas nodrošināt to, ka ES pasākumi nelikumīgu narkotiku jomā ir koordinēti un ka tie papildina cits citu. Attiecīgā gadījumā ES būtu arī jāveicina koordinācija starp ārējiem dalībniekiem, tostarp ANO kontekstā.
7. ES Padomes ietvaros Narkotiku jautājumu horizontālajai darba grupai, kas ir galvenā politikas narkotiku jomā koordinācijas struktūra, vajadzētu saņemt informāciju par iespējamo darbu, ko saistībā ar narkotiku jautājumiem veic citas Padomes darba sagatavošanas struktūras, piemēram, Pastāvīgā komiteja operatīvai sadarbībai iekšējās drošības jautājumos (*COSI*) un Sabiedrības veselības aizsardzības jautājumu darba grupa, kā arī citas attiecīgas Padomes darba sagatavošanas struktūras, tostarp muitas, tieslietu un krimināllietu, tiesībaizsardzības, sociālo lietu, lauksaimniecības un ārējo attiecību jomā.
8. Būtu jācenšas panākt koordināciju un sinerģijas starp politiku narkotiku jomā un citām politikas jomām, tostarp drošības un veselības aizsardzības jomā. Koordinācijā būtu jāiesaista dažādo jomu attiecīgās ieinteresētās personas, tostarp tiesībaizsardzības un muitas iestādes, arī muitas laboratorijas, robežkontroles un tiesu iestādes, cietumus un labošanas iestādes, civilās aviācijas un jūras iestādes, zāļu aģentūras, pasta pakalpojumu sniedzējus, pētniecībā, inovācijā un uzraudzībā iesaistītās ieinteresētās personas, tostarp *Reitox* valstu kontaktpunktu tīklu, sociālo un narkotiku lietotāju ārstēšanas pakalpojumu sniedzējus, arī veselības aprūpes speciālistus, izglītības un novēršanas nozares.

9. Ārējā darbībā ES un tās dalībvalstīm būtu vienoti jāveicina stratēģijas pieeja un mērķi. ES delegācijām vajadzētu veikt noderīgu darbu, lai veicinātu iepriekš minēto un sekmētu saskanīgu ES diskusiju par politiku narkotiku jomā.

 10. Būtu jānodrošina pilsoniskās sabiedrības, tostarp Pilsoniskās sabiedrības foruma narkomānijas jautājumos, jēgpilna līdzdalība un iesaiste politikas narkotiku jomā izstrādē un īstenošanā valstu, ES un starptautiskā līmenī.
-